Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 45 | Vilnius 1938 m. spalio 4 d. (antradienis) | Pirmi metai

Šiame numeryje

TRIS KARTUS SAVAITĖJE

Su „Aido" skaitytotojais galime pasidžiaugti iš tikro malonia žinia. Mūsų laikraštis, šiuo numeriu pradedant, eis t r i s k a r t u s s a v a i t ė j e.

Ilgai dėl šios atamainos galvojome, svarstėme nuo seniau jau pribrendusį klausimą — padažninti laikraštį ir, pagaliau, nutarėme „Aidą" leisti tris kartus savaitėje. Nereikia nė aiškinti, kad tai yra didelis įvykis Vilniaus lietuvių spaudos gyvenime ir džiaugiamės, kad galime padažninti „Aidą", kuris ne tik mūsų krašto lietuvių tarpe, bet ir kitur gyvenančių lietuvių yra mėgiamas ir skaitomas. Neapsiriksime pasakę, kodėl taip yra, kodėl „Aidas" yra visų skaitytojų laukiamas svečias. Todėl, kad „Aidui" visų pirma rūpi lietuvių visuomenės reikalai. Nepriskiriame savęs prie jokios grupės partiniu atžvilgiu imant, bet atstovaujame šio krašto lietuvių visuomenės reikalus, nesiklausdami žmonių, kokių jie yra pažiūrų ir įsitikinimų. Tai jų privatus reikalas, o mūsų pareiga ginti šiokrašto lietuvių visuomenės gerovę.

Pradėjome sunkų ir atsakingą darbą be didesnės reklamos, varome toliau šį darbą taip pat nesireklamuodami. Tik dar kartą norime pažymėti, kadvisas mūsų darbas, visos dedamos pastangos yra skiriamos šio krašto lietuvių visuomenei. Jei kartais tenka susilaukti priekaištų iš atskirų žmonių, tai dėl to nepersiimame, nes esame giliai įsitikinę, kad dirbame ir savo jėgas aukojame ne pavieniems asmenims, bet visai lietuvių visuomenei, kuri mus teisingai ir įvertina.

Nuo savo pagrindinės linijos neatsitrauks „Aidas" ir dabar, kada skaitytojus lankys dažniau—kas a n t r a d i e n a.

Tai gal būtų ir viskas, ką norėjome pasakyti, pranešdami skaitytojams malonią žinią. Bet šia proga norime dar vieną aplinkybę suminėti, į kurią prašome atkreipti malonų dėmesį. Retkarčiais mums prikišama, kad tai vieno, tai kito dalyko nesuminėjome, kad peršvelniai arba pergriežtai tuo ar kitu klausimu išsitarėme. Visaip gyvenime būna. Klaidų nedaro tik tas, kas nieko nedaro. Bet užsiminę apie tai, turime pareikšti, kad esame seni plunksnos darbininkai, gerai pažįstame šio krašto gyvenimo sąlygas, gerai ir nujaučiame, kas galima ir ko negalima parašyti.

Neseniai viename lenkų laikraštyje teko skaityti tokį šūkį — „R a š o m e, k a s g a l i m a". Panašiai ir mums tenka pasakyti, kad rašome, kas galima rašyti.

Pagaliau, turime pažymėti ir tai, kad, padažnindami „Aidą", padarėme tai, turėdami galvoje tik šio krašto lietuvių visuomenę, kuri vis labiau brangina savą—lietuvišką laikraštį, vis noriau jo laukia. Padažnindami laikraštį, mes padidiname sau darbo ir labai norėtumėm, kad mūsų darbas nenueitų niekais, kad jis būtų suprastas ir skaitytojų įvertintas.

Tačiau, ko mes norėtumėm iš skaitytojų — parašysime artimiausiu metu, o šiuo žygiu norėjome nors trumpai pabrėžti, kad ir toliau dirbsime ir tarnausime lietuvių visuomenės gerovei, kurią turėjome ir turime prieš akis.

Miuncheno konferencijos nutarimai

Rugsėjo 30 dienos naktį, pasibaigus Miuncheno konferencijai, buvo paskelbtas komunikatas. „Susitarimu, sudarytu 1938 metų rugsėjo 29 dieną Miunchene tarp Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos ir Italijos, nustatoma: Vokietija, Didžioji Britanija, Prancūzija ir Italija, atsižvelgdamos į principinį susitarimą dėl vokiečių Sudetų teritorijos perleidimo, visai susitarė dėl sąlygų ir aplinkybių tam perleidimui įgyvendinti ir pasisakė esančios individualiai atsakingos už to susitarimo įgyvendinimą.

Pirma, evakuavimas prasidedamas spalių 1 dieną.

Antra, Didžioji Britanija, Prancūzija ir Italija susitaria, kad evakuavimas bus įgyvendintas iki spalių 10 dienos, nesunaikinant jokių pastatų.

Trečia, evakuavimo sąlygas nustatys tarptautinė komisija, sudaryta iš Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Italijos ir Čekoslovakijos atstovų.

Ketvirta, Vokietijos kariuomenės dalys vokiškąją sritį pradės dalimis užimti nuo spalių 1 dienos. Tas keturias sritis, kurios yra pažymėtos pridedamajame žemėlapyje, Vokietijos kariuomenė užims tokia tvarka: sritis Nr 1 bus užimta spalių 1 ir 2 d. d., sritis

Iki spalių 10-dienos vokiečių kariuomenė palaipsniui užims Vokietijai tenkančias Čekoslovakijos dalis

Nr 2 — spalių 2 ir 3 d. d., sritis Nr. 3 — spalių 4 ir 5 d. d., ir sritis Nr. 4 — spalių 6 ir 7 d. d. Kitas teritorijas, kuriose yra vokiečių dauguma, nustatys tarptautinė komisija, ir Vokietijos kariuomenės dalys jas užims iki spalių 10 dienos.

Penkta, trečiame paragrafe paminėta tarptautinė komisija nustatys, kuriose teritorijose turės būti įvykdytas plebiscitas. Iki plebiscito pabaigos tas teritorijas užims tarptautinės kariuomenės dalys. Komisija nustatys plebiscito pradžios datą, kuri negali būti vėlesnė už lapkričio mėnesio galą.

Šešta, galutinai sienas nustatys tarptautinė komisija.

Septinta, perleistų sričių gyventojams numatoma duoti teisė apsispręsti dėl savo noro iš tų sričių išvykti ar į jas atvykti. Tas apsisprendimas turi būti atliktas per šešis mėnesius nuo šio susitarimo sudarymo. Apsisprendimo smulkmenas nustatys vokiečių čekų komisija.

Aštunta, Čekoslovakijos vyriausybė visus Sudetų vokiečius, tarnaujančius kariuomenėje ir policijoje, sutiks atleisti iš tarnybos, jei jie to pageidaus. Čekoslovakijos vyriausybė per keturias savaites paleis visus kalinius Sudetų vokiečius, atliekančius bausmę už politinius nusikaltimus.

Čekoslovakijos vyriausybė priėmė Miuncheno konferencijos nutarimus

Paskelbus Miuncheno konferencijos nutarimus, tuojau jie buvo nusiųstiČekoslovakijos vyriausybei, kuri jau rugsėjo 30 dieną specialiame posėdyje svarstė susidariusią padėtį. Čekoslovakijos ministerių kabinetas, prezidentui Benešui pirmininkaujant, posėdžiavo visą dieną. Posėdžių pertraukomis vyriausybės nariai konferavo su įvairių politinių partijų vadais, nenorėdami vieni patys imti atsakomybės. Kaip ir galima buvo tikėtis, Čekoslovakijos vyriausybė, vardan visuotinės taikos ir gelbėdama savo valstybę, Miuncheno konferencijos nutarimus priėmė.

17 valandą per radiją prabilo ministerių pirmininkas generolas Syrovy, kuris pranešė, kad vyriausybė turėjusi priimti Miuncheno konferencijos nutarimus. Kartu gen. Syrovy kreipėsi į gyventojus, kviesdamas laikytis ramiai.

Sudetų krašto evakuacija ir vokiečių kariuomenės žygiavimas

Rugsėjo 30 dieną popietinėmis valandomis Čekoslovakijos vyriausybė paskelbė oficiališką pranešimą apie kariuomenės, policijos, administracijos ir kitų įstaigų evakuaciją iš Sudetų krašto. Kartu Berlyne posėdžiavo mišri komisija, kuri svarstė evakuacijos planą.

Telegramų pranešimu, vokiečių kariuomenė peržengė Vokietijos—Čekoslovakijos sieną šio mėn. 1 dieną 14 valandą, užimdama kelis pasienio miestus, iš kurių prieš tai pasitraukė Čekoslovakijos kariuomenė.

Tolesnes Čekoslovakijos žemes vokiečių kariuomenė užimdinės pagal priimtą Miunchene planą.

Anglų kariuomenė į Čekoslovakiją

Pranešama, kad šiomis dienomis keliolika anglų kariuomenės batalionų, iš viso apie 5.000 žmonių, bus nusiųsta į Čekoslovakiją. Anglų kariuomenė užims tas vietas, kuriose yra numatytas plebiscitas ir paliks tenai iki tol, kol paaiškės gyventojų nusistatymas, prie ko jie nori priklausyti: prie Čekoslovakijos ar prie Vokietijos.

Plebiscito rezultatai sunku numatyti, nes tose vietose, kaip pranešama, gyvena maždaug po lygiai vokiečių ir čekų.

Vienas žymiausių pasaulio žurnalistų amerikietis Knikenbokeris paskelbė sensacingą straipsnį, kad plebiscitą vokiečiai praloš, nes niekas iš čekų už Vokietiją nebalsuos, o daugelis vokiečių balsuos už Čekoslovakiją.

Knikenbokerio straipsnis padarė didelį įspūdį ir dabar plačiai spaudoje komentuojamas.

Lenkija—Vengrija—Čekoslovakija

Kaip matyti iš aukščiau paduotos keturių didžvalstybių premjerų sutarties, joje yra kalbama tik apie Čekoslovakijos vokiečius, kurie gyvena vadinamame Sudetų krašte.

Lenkų spaudos žiniomis, Miunchene buvo kalbėta ir Lenkijos bei Vengrijos iškeltais reikalavimais. Oficiališkai praneša lenkų telegramų agentūros, kad keturių didžvalstybių šefai pareiškė, jog kilęs ginčas tarp Lenkijos-Čekoslovakijos ir Vengrijos-Čekoslovakijos turėtų būti išspręstas per tris mėnesius. Jei per tą laiką ginčas nebūtų išspręstas, tai didžvalstybių premjerai imtųsi spręsti šį klausimą atskiroje konferencijoje, kuri tuo tikslų būtų sukviesta.

Lenkija — Čekoslovakija

Kaip žinia, Lenkija pareikalavo, kad Užolzės Silezija, kur esą gyvena daugumas lenkų, būtų atiduota Lenkijai. Ryšium su tuo daugelyje lenkų miestų buvo šaukiami mitingai ir priimamos rezoliucijos.

Be to, Lenkijos vyriausybė įteikė kelias notas Čekoslovakijos vyriausybei, reikalaudama skubaus ir aiškaus atsakymo. Kadangi Čekoslovakijos vyriausybė, kaip rašo lenkų spauda, savo atsakymuose pasitenkindavo bendrais posakiais, tai rugsėjo 30 dieną Lenkijos vyriausybė įteikė dar vieną notą, kurioje taip pat griežtai pareikalavo aiškaus atsakymo dėl Užolzės Silezijos.

Tą pačią dieną, kaip pranešama, Lenkijos užsienių reikalų ministeris Bekas priėmė Vokietijos, Italijos, Anglijos, Prancūzijos, Amerikos, Rumunijos ir Vengrijos pasiuntinius.

Hitleris su Čemberlenu dar kartą kalbėjosi

Pasibaigus Miuncheno konferencijai iš rugsėjo 29 į 30 dienos naktį, Musolinis specialiu traukiniu su savo palydovais išvyko į Rymą rugsėjo 30 dieną rytą, Deladie tą patį rytą išskrido į Paryžių lėktuvu, tik Čemberlenas liko Miunchene iki piet ir dar kartą kalbėjosi su Hitleriu.

Po šio pasikalbėjimo Miunchene buvo paskelbtas bendras komunikatas, kuriame tarp kitko pareiškiama, kad nuo šiol Anglija ir Vokietija stengsis visus klausimus spręsti taikingai, kad tuo būdu sustiprinus Europos taiką.

Už nuolaidas Čekoslovakijoje — nuolaidos Ispanijoje

Jau anksčiau spaudoje buvo pasirodžiusių žinių, kad prasidėjus konfliktai dėl Čekoslovakijos iškilo naminio Ispanijos karo klausimas. Kaip žinia, Ispanijos sukilėlius rėmė iki šiol vokiečiai ir italai.

Daugiausia italai, kurie ten turi nusiuntę dešimtis tūkstančių kariuomenės, kuri kovoja sukilėlių pusėje.

Dabar, pasibaigus Miuncheno konferencijai, pasklido gandų, kad Prancūzija su Anglija, nusileisdamos dėl Čekoslovakijos, pareikalavo, kad Vokietija su Italija nusileistų dėl Ispanijos ir tuojau atšauktų iš sukilėlių pusėje kariaujančią italų kariuomenę.

Pasak spaudos, Musolinis sutikęs tuojau atšaukti savo kariuomenę iš Ispanijos.

Ryšium su tuo spaudoje pasirodė žinių, kad netrukus tarp Ispanijos vyriausybės ir sukilėlių vadovybės prasidėsiančios derybos.

Lietuva nori būti neutrali

Ryšium su paskutinių dienų neramiais politiniais įvykiais, Lietuvos užsienių reikalų ministeris St. Lozoraitis Kauno tautininkų susirinkime padarė pranešimą apie tarptautinę padėtį ir nušvietė Lietuvos pažiūras bei nusistatymą dėl visokių galimų politinių įvykių. Min. Lozoraitis savo kalboje pažymėjo, kad galimų tarptautinių konfliktų atveju Lietuvos vyriausybė yra nusistačius laikytis neutralumo (nešališkumo) ir nepalaikysianti nė vienos, nė antros pusės.

Tautų Sąjungos pakto 16 straipsnis sako, kad galimų konfliktų atveju turi būti taikoma tam tikra bausmė, vadinamosios sankcijos. Min. Lozoraitis pranešė, kad Lietuvos vyriausybė tą straipsnį interpretuoja tokiu būdu, kad jis neuždeda Tautų Sąjungos nariams automatinės prievolės taikyti karines ar ekonomines sankcijas. Lietuvos vyriausybė pasilieka sau laisvę kiekvienu atskiru atsitikimu spręsti ar ir kuriuo mastu ji taikys bet kurias Tautų Sąjungos 16 str. paremtas priemones.

Tai turėdamas galvoje, min. Lozoraitis ragino nepasiduoti sensacingų žinių pirmam įspūdžiui, visada išlaikyti šaltą kraują ir neužmiršti vyriausybės nusistatymo apsaugoti kraštą nuo įtraukimo į tarptautinius konfliktus.

— Iki šiol Vokietijos karo atstovo pareigas Kaune atlikdavo jos karo atstovas Maskvoje. Dabar jau yra atsiųstas į Kauną atskiras Vokietijos karo atstovas pulk. Justas.

— Spalių 4 d. Kaune įvyksta Lietuvos vyskupų konferencija.

Pasikeitimai Lietuvos vyriausybėje

Lietuvos vyriausybėje įvyko kai kurios atmainos — atsistatydino žemės ūkio ministeris *Juozas Tūbelis* ir teisingumo ministeris *Boleslovas Masiulis.* Jų atsistatydinimą Valstybės Prezidentas priėmė ir paskyrė naujus ministerius: teisingumo ministeriu paskyrė atsistatydinusį Lietuvos Banko valdytoją *Vladą Stašinską,* o žemės ūkio ministerio pareigas laikinai pasiėmė ministeris pirmininkas kun. *Vladas Mironas.*

Buvęs žemės ūkio ministeris Juozas Tūbelis paskirtas Lietuvos Banko valdytoju, o buv. teisingumo ministeris *Boleslovas Masiulis* pasiliko Valstybės Tarybos pirmininku, kuriuo yra tapęs šių metų pavasarį.

Kaip buvo išgelbėta taika

Paskutinėmis rugsėjo mėn. dienomis taika kabojo, lyg ant plauko. Jau anksčiau, mėnesio pradžioje, Prancūzijos vyriausybė pašaukė į pratimus daug atsarginių, kurie visi buvo nusiųsti į Vokietijos pasienį, kur yra garsioji Mažinoto linija - tvirtovės. Nors toksai Prancūzijos vyriausybės parėdymas ir nesukėlė didesnio atgarsio kitose valstybėse, bet buvo aišku, kad Europa artinasi prie svarbių įvykių.

Netrukus, rugsėjo 12 dieną, uždarant hitlerininkų partijos kongresą, kancleris Hitleris pasakė kalbą, kurioje aiškiai pareikalavo Čekoslovakijos dalies, kur gyvena vokiečiai. Po Hitlerio kalbos padėtis dar labiau pasidarė kritiška, nes dabar buvo aišku, kad vokiečiai nuo savo reikalavimų neatsisakys. Susidarius tokiai padėčiai, Anglijos premjeras tuojau išvyko pas Hitlerį ir po to, pasitarus Anglijos ir Prancūzijos ministeriams, rugsėjo 19 dieną buvo įteiktas Čekoslovakijos vyriausybei pasiūlymas atiduoti vokiečių gyvenamas žemes Vokietijai. Čekoslovakija, neturėdama užtarėjų ir atsidūrusi pati viena prieš galingąją Vokietiją, turėjo nusileisti.

Kadangi visoje valstybėje buvo įtempta padėtis, tai Hodžos vyriausybė atsistatydino, užleisdama vietą generolui Syrovy, kuris ir paėmė į savo rankas valdžią. Nauja Čekoslovakijos vyriausybė ėmėsi griežtų priemonų tvarkai palaikyti ir, privengdama visokių netikėtumų, paskelbė visuotinę mobilizaciją. Vokiečių spaudos žiniomis, per pirmąsias kelias dienas Čekoslovakijos armija padidėjo iki 900.000 ginkluotų žmonių. Aišku, kad tai yra jėga, su kuria tenka skaitytis, o juo labiau, kad Čekoslovakijos armija yra aprūpinta naujausiais ginklais.

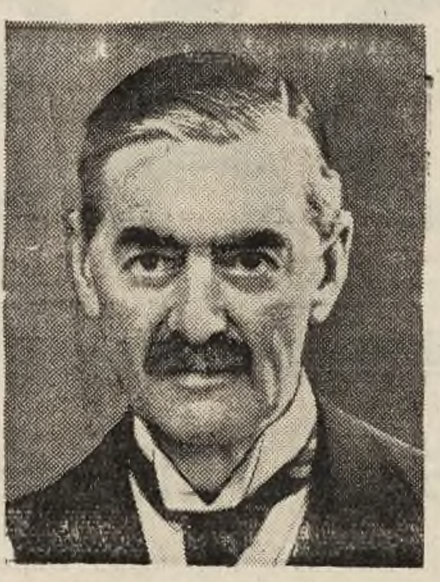
Gal todėl antroji Hitlerio kalba, kurią jis pasakė rugsėjo 25 dieną, buvo daug švelnesnė, nors jis ir toliau griežtai reikalavo, kad Čekoslovakijos vokiečių gyvenamas kraštas būtų atiduotas Vokietijai. Hitleris ta proga nustatė ir terminą—spalio 1 dieną. Kadangi prieš tai Hitleris buvo įteikęs Čemberlenui savo planą, kuriame iš anksto buvo nubrėžtos sienas tarp Čekoslovakijos ir Vokietijos ir kadangi tą planą Čekoslovakijos vyriausybė buvo atmetusi, tai padėtis pasidarė dar labiau įtempta.

Ja susirūpino ir Amerikos prezidentas Ruzveltas, kuris kreipėsi telegrama į Angliją, Prancūziją, Italijos ir Vokietijos premjerus, siūlydamas dėti visas pastangas gelbėti taiką. Į tai Hitleris atsakė, kad taika ar karas pareina tik nuo Čekoslovakijos vyriausybės. Tačiau Ruzveltas nepasitenkino tokiu atsakymu ir vėl telegrama kreipėsi į Hitlerį, siūlydamas ko greičiau sušaukti suinteresuotų valstybių atstovų konferenciją ir Čekoslovakijos - Vokietijos ginča išspręsti geruoju. Be to, Ruzveltas savo telegramoje priminė, kad „šiuo metu yra sprendžiamas dabartinio ir būsimojo pasaulio klausimas".

Ši Ruzvelto telegrama buvo aiškus įspėjimas, kad Čekoslovakijos - Vokietijos ginčas galįs pasibaigti viso pasaulio tragedija. Turėjo didelės reikšmės ir tą pačią dieną (IX-28 d.) Anglijoje paskelbta karo laivyno mobilizacija.

Tuo būdu Hitleris buvo priverstas ieškoti taikingos išeities ir ūmai buvo sukviesta rugsėjo 29 dieną į Miuncheną keturių Europos didžvalstybių premjerų konferencija, kuri nors užtruko tik vieną dieną, bet yra nepaprastai reikšminga visų pirma tuo, kad išgelbėjo taiką, kuri buvo patekusi į didelį pavojų.

Miuncheno konferencijos dalyviai

N. ČEMBERLENAS.

A. HITLERIS.

B. MUSOLINIS.

E. DELADIE.

Karo slibinas ir nauja pavardė

Kai vasara ėmė pamaži rudeniop slinkti, o ūkininkui prakaitas virto visai apčiuopiama nauda, kai laukai pilni buvo gėrybės, vakaruose ir Europos viduryje buvo kilusi didelė audra. Ji vos nenunešė su savimi visko, kuo žmonės džiaugiasi ir vos susilaikė nepraplupus nelaimių ir vargų ašaromis. Visi gyveno vienu klausimu, bus karas, ar ne. Tūlas, pilnas susirūpinimo, veidas gyveno vienu troškimu: — Neduokdie susilaukti karo baisybių! Visi, kurie atsimena Didįjį karą, laukė taikos. Jie žino, ką reiškia *karas* ir koks brangus karo metu žodis *taika*. Tiems, kur puola, ir tiems, kur ginasi, taika tuomet didelis idealas, juo didesnis, kad sunku sustabdyti įsmagintą žmonių ryjamoji baisi mašina. Kokie maži ir smulkučiai atrodo tuomet pilkojo gyvenimo įvairūs mažmožiai, kurie ramiu laiku kreipia į save žmonių dėmesį ir maišina akį!

Visi tik galvoja, kaip čia apsiginti, kaip dujokaukę įsigyti, kad atskridę baisūs paukščiai dujomis neužtroškintų. Visi, pakėlę sparnus lyg skristi, kad primanytų, ranka prisitrauktų rytojaus dieną ir neramiai klaustų: na, kaip ar dar ramu šiandien? kas nauja?

Karo laukia nebent tiktai tie, kuriems pernelyg jau sunkus gyvenimo vargas, kurie nieko neturi prarasti, kurie tikisi galėsią savo šiokiems ir tokiems neprieteliams atkeršyti ar atsimokėti. Bet tokių, rodos, nedaug. Visi žino, kad karo laiku visur prisiveisia dar daugiau žmogaus priešų, kurių didžiausi yra: badas, ligos, kančios ir mirtis.

Rimtų valandų metu niekam nė į galvą neateina rūpintis mažmožiais, kad ir labai reikšmingais. Nes jie, tie mažmožiai, su didelais įvykiais palyginti, atrodo, mažesni, negu iš tikrųjų yra. O vis dėlto gyvenime labai dažnai dedasi priešingai. Lyg didesniam skausmui sudaryti ir tokiu laiku vienas kitas mėgsta padirginti savo piliečiui nervus. Mėgsta senų įkyriu kapliu tą pačią žaizdą panarplioti. Tegu sau kenčia žmogus, erzinasi ir pyksta.

Štai 44-me šių metų „Aido" numeryje skaitome nežinia jau kelintą tos rūšies korespondencija, šį kartą iš Melagėnų valsčiaus: *Maldžiūnas*, Krikiankos kaimo ūkininkas, ne savo noru *Maldžiun*. Nesiklausę ėmė ir ištaisė jo dokumente pavardę. Kai šeimininkas „naujų popierių" nepriėmė, tai buvo pakviestas, ištardytas, nubaustas ir t. t.

Kam visa tai reikalinga!? Ar kas geriau bus pavardę pataisius?

Paieškokime atsakymo.

Pakeista pavardė—lygu persiūtas drabužis: kai kur dar tebekyšo senieji dygsniai, o kai kur švyti ir naujas daigstas. Nereikia specialisto, kad galima būtų pažinti, jog tai senas daiktas, iš to pačio jau seniai nešioto perdirbtas, tik perdirbant sustriukintas, susiaurintas arba sulopytas. Visi amatininkai gerai žino, kad iš seno daikto „naujas" pasiūti—labai sunku, kad šitaip siuvant nelengva parodyti savo darbo meniškumą, kad iš tokio darbo dažnai išeina „švikštas", kurio paskui reikia ir pačiam amatininkui sarmatytis. Kokia tad kam garbė, jei žmonės vaikščios apkarpytais, persiūtais drabužiais nevykėliais. Vis tiek visiems per daug gerai aišku, koks jų tikrasis rūbas ir kurio luomo yra tų rūbų savininkai.

Pavardė — tai žmogaus nuosavybė, kuri turėtų būti savininko žinioje. Nuosavybės pamėgimo jausmas kiekvienam yra įgimtas. Gal todėl tas jausmas yra toks didelis, stiprus ir galingas laimių ir nelaimių šaltinis. Kas nenori ar nemoka gerbti svetimos nuosavybės ir ją šiokiu ar tokiu būdu pažeidžia, yra laikomas valstybės įstatymais baustinu.

Savo turtą, kas nori, parduoda, atiduoda; gali net ir sunaikinti, jei kam patinka, o svetimo — nevalia liesti. Kodėl taip nėra su pavardėmis? Juk ir pavardės yra turtas, mūsų tėvų paliktas, senolių išsaugotas. Ar gi norint padaryti pilietį laimingesnį būtinai reikia nukirpti pora jo paveldėto palikimo raidelių? Rodos, ne! Kam brangūs tėvai ir tėvų tėvai, tam brangus jų kiekvienas mažmožis. O pavardė— ne mažmožis. Tai, galima sakyti, tautinio krikšto žymė, krikšto, kuriam kiekvienas doras ir savo vertybe suprantąs žmogus reiškia pagarbą. Kas to krikšto prasmės ir reikšmės nenori suprasti, tenka eiti ir į teismą išsiaiškinti.

Sugretinome du dalyku: nesenai praėjusį karo pavojų, visų nuotaiką ir dar vieną pavardės taisymą mūsų krašte. Ten kovojo garsūs diplomatai, čia kovoja mažučiai, eiliniai žmoneliai. Bet ir eilinių žygiai lieka ateičiai pažymėti spaudoje. Tie pažymėjimai ateities žmogui išaiškins, kada buvo pavardžių galūnių rachito amžius ir drauge pasakys, kokie buvo tie žmonės, kurie net rimtomis valandomis rasdavo laiko įgelti nieko nekaltą pavardę.

Ir kam visa tai reikalinga?

Lūšėnas.

— Lietuvos pasiuntinys Varšuvoje min. Škirpa šiomis dienomis sugrįžo iš Ženevos į Varšuvą ir apsilankė pas Lenkijos užsienių reikalų viceministerį Šembeką.

— Šiemet lapkričio 11 dieną, kaip pranešama, bus sušauktas naujas suorganizuotos Lenkų Demokratų partijos kongresas.

— Spaudoje pasirodė žinių, kad sunkiai susirgęs vadinamasis Sovietų Rusijos prezidentas Kalininas.

D-RAS MARTYNAS YČAS.

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Šiemet didiesiems mūsų tautos laimėjimams dvidešimts metų sukakus, šioje vietoje išspausdinsime M. Yčo, žinomo lietuvių veikėjo, kai kurias atsiminimų ištraukas: iš jų Skaitytojas pamatys, kiek ir kokių buvo rūpesčių, vargų, susilaukus Didžiojo karo ir kuriant savarankų gyvenimą.

Red.

Lietuvos ir Lenkijos žemės 1915 metų gale beveik visos perėjo į vokiečių rankas. Paėmę visas rusų tvirtoves ir pralaužę rusų frontą, vokiečiai pagaliau 1915 m. rugpiūčio—rugsėjo mėnesiais užėmė visą kraštą su Kaunu ir Vilniumi.

Atskelta nuo rusų imperijos Lietuva atsidūrė tokiose sąlygose, kur jau galėjo vystytis nepriklausomos valstybės idėja, bet mūsų tautai buvo suduotas labai skaudus smūgis. Kraštas nualintas, žmonės suvarginti ir išblaškyti po tolimus Rusijos kampus. Reikėjo didelės organizacijos, daug pajėgų sukaupti, kad būtų galima išgelbėti pabėgėlius ir tremtinius nuo visiškos pražūties. Tą darbą atliko Lietuvių Draugijos dėl karo nukentėjusiems šelpti Komitetas, būtent, toji jo dalis, kuri buvo į Rusiją išsikėlusi.

Šelpimo organizavimas

Kai susiorganizavo Miestų Sąjunga, norėdama padėti kare sužeistuosius globoti, ir buvo išrinktas Maskvos miesto galva M. V. Čelnokovas (kadetų frakcijos atstovas) generaliniu įgaliotiniu, M. Yčas kreipėsi į jį ragindamas 'praplėsti Sąjungos veikimą, kad ji imtų rūpintis ir dėl karo nukentėjusiais žmonėmis. Šį darbą Sąjunga galėtų atlikti per Lietuvos miestų valdybas ir labdaringąsias organizacijas.

Šios Sąjungos vyriausioji taryba nutarė pranešti vyriausybei, kad ji imsianti teikti pagalbą dėl karo nukentėjusiems ir tam reikalui steigsianti maitinimo ir medicinos pagalbos punktus, organizuosianti bendrabučius, valgyklas, o taip pat teiksianti pabėgėliams drabužius, skalbinius ir avalinę. Atstovą M. Yča taryba išrinko savo įgaliotiniu ir davė jam veikimo rajoną visą Lietuvą, Gudijos dalį ir Šiaurės Lenkiją, į kurią jėjo ir Suvalkų kraštas. Tam reikalui paskyrė 25.000 rublių. Toliau buvo numatyta išplėsti šia kryptimi veikimą visu smarkumu. Vilniuje buvo įsteigtas tam tikras Miestų Sąjungos komitetas, kuris suorganizavo maitinimo punktus prie geležinkelio stočių. Lietuvių Komitetas iš jo gavo 15.000 pietų. Be to, įgaliotinio M. Yčo buvo įsteigti Visos Rusijos Miestų Sąjungos komitetai vaikams globoti Rietave, Kvedarnoje ir Jurbarke, kuriuos savo pašalpomis išlaikė iki vokiečių armijos tų miestų užėmimo. Bet tolimesnis Miestų Sąjungos veikimas ministerių kabineto nutarimu buvo sulaikytas ir neleista pabėgėlių šelpti.

Kun. Vl. Jezukevičius su Viktorija Liandsbergiene ir buv. V. Dumos nariu A. Bulota išsirūpino iš Vilniaus karo srities vadovybės leidimą steigti Vilniuje Laikinajį Lietuvių Komitetą nukentėjusiems dėl karo šelpti. 1914 metų liepos mėn. 29 m. jau buvo sukviestas šv. Mikalojaus parapijos salėje visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo 44 asmenys, daugiausia vietos inteligentai. Čia buvo išrinktas Laik. Lietuvių Komitetas iš 20 asmenų su teise, reikalui esant, pritraukti daugiau narių. Šio Komiteto pirmininke išrinkta Viktorija Liandsbergienė, vicepirmininkais ats. A. Bulota ir kun. J. Bakšys, iždininku kun. J. Kukta, jo padėjėja Em. Vileišienė (aukoms rinkti: Klimauskaitė, Sapkauskaitė, Žižytė), sekretoriais D. Malinauskas, kun. Jezukevičius ir E. Bortkevičienė. Vėliau, po dviejų mėnesių darbo. V. Liandsbergienė iš pirmininkų atsisakė, paskirdama visas savo jėgas Prūsų lietuvių tremtiniams šelpti. Vietoj V. Liandsbergienės pirmininku buvo išrinktas A. Bulota.

Šis Lietuvių Komitetas buvo pirmoji organizacija nukentėjusiems dėl karo šelpti. Jau iš pirmos dienos Komiteto žinioje buvo 150 pabėgėlių. Jiems buvo pavesta „Rūtos" draugijos salė ir šv. Mikalojaus parapijos patalpos. Greitu laiku pabėgėlių skaičius pasiekė 1000 žmonių. Vaikams buvo paruošti bendrabučiai skyrium — „Rūtos" salėje ir Liet. Labdaringosios draugijos namuose. Be to, inž. Petras Vileišis pavedė nemokamai savo namuose patalpą, kur rado sau prieglaudą 40 vaikų. 48 vaikai buvo apgyvendinti lietuvių dviklasėje mokykloje.

Sugebantiems darbą dirbti pabėgėliams Komitetas padėjo surasdinėti darbo. Lietuvių „Vilijos" fabrikas, kuriam atstovas M. Yčas išrūpino iš Valstybės banko kreditų ir iš Raudonojo Kryžiaus užsakymų lovoms dirbti, priėmė į darbą 100 žmonių. Rugsėjo mėn., dar prieš vokiečių armijos antplūdį į Suvalkų žemę, Lietuvių Komitetas turėjo savo globoje 257 žmones. Rugsėjo gi mėn. pabaigoje jis skaičius išaugo jau į 500, o gruodžio mėn. — prašoko 1000.

Iš viso tada Vilniuje buvo įvairių tautų per 3500 pabėgėlių, kuriuos globojo Vilniaus miesto tam tikra komisija, žydų organizacijos ir liuteronų kun. Titelbachas.

Pradžioje Lietuvių Komiteto lėšos buvo labai menkos, renkamos iš paskirų žmonių. Savo darbą pradėjo su 65 rubliais 80 kap., suaukotais per visumos narių susirinkimą. Be to, susirinkimo dalyviai pasižadėjo kas mėnuo aukoti po 150 rublių. Aukos buvo nuolatos renkamos lietuvių parapijose. Taip pat buvo važinėta po sodžius aukų rinkti pinigais ir daiktais. Ypač sekėsi aukos rinkti E. Vileišienei, kuri kelias dienas pakalėdojusi sugrįžo su 800 rub. ir visa eile vežimų su maisto produktais bei drabužiais. Daug paaukojo draBužių generolo Rennenkampfo žmona. Vėliau ėmė aukos plaukti ir iš svetur: Odesos, Vladivostoko, Čitos ir kt.

Bet, nežiūrint į mūsų visuomenės duosnumą, kiekvienam buvo aišku, kad negausi mūsų Vilniaus inteligentija nepajėgs išlaikyti vietos lėšomis vis didėjančio skaičiaus nuo karo nukentėjusiųjų žmonių. Todėl V. Dumos atstovas M. Yčas jau 1914 m. liepos mėn. 29 dieną Imperatoriškosios laisvosios ekonominės draugijos tarybos posėdyje išdėstė pabėgėlių vargingą būklę, prašydamas išplėsti tos draugijos veikimo sritį ir ant nukentėjusiųjų nuo karo. Taryba su šiuo planu sutiko ir įgaliojo M. Yčą suorganizuoti Vilniuje valgyklą, paskirdama Lietuvių Komitetui mėnesinės pašalpos 400 rublių. Tos valgyklos vedėja visą laiką buvo rašytoja Žemaitė. Tai buvo pirmutinė gauta iš kitur pagalba, kuri moraliai padrąsino mūsų Komitetą imtis platesnio veikimo. Paskui jau sekė aukos ir iš didesnių organizacijų.

(B. d.)

Antras atsakymas laikraščiui „Naród“

Neseniai pradėtas leisti Vilniuje laikraštis „Naród“ nors dar jaunas, o jau spėjo porą kartų su mumis susibarti.

Pirmą kartą užsipuolė, kam, girdi, mes pakartojome vieno Vilniaus dienraščio paduotą žinią apie Švietimo Draugijos „Šviesos“ neužtvirtinimą. Tokią žinią padavę, esą sukėlėme aliarmą. Aišku, kad „N.“ perjautriai ima paprastą žinelę, kuri juk neturėjo jokių aspiracijų prie aliarmo.

Dabar vėl „Vilniaus Žodžiui“ ir „Aidui“ prikišo melą. Girdi, mūsų paduotos žinios esančios neteisingos, nes uždarytoje Lietuvių Labdarybės Draugijoje viskas esą, kaip ir ligi tol buvę.

„Aidas“ (41 nr.), kaip skaitytojai atsimena, buvo parašęs, kad Labdarybės Draugijos likvidatorius (ne kuratorius, kaip norėtų „Naród“) yra padidinęs kai kuriems mokiniams mokestį už bendrabutį ir dėl to dalis mokinių turėjusi grįžti į kaimą.

Jei laikraščio „Naród“ redaktoriai moka lietuviškai, tai jie minėtame mūsų laikraščio numeryje galėjo štai ką paskaityti:

„Pernykščiams ir naujokams moksleiviams buvo statomos daug sunkesnės sąlygos, t. y. buvo reikalaujama daug didesnio mokesčio. Dėl to daugelis moksleivių į bendrabutį pateko nebūdami tikri, kad jie galės sumokėti likvidatoriaus paskirtą mokestį, o *buvo ir tokių*, kurie iš karto turėjo atgal sugrįžti kaiman“. Šią žinią perskaitę ir savaip išsiaiškinę „Naród“ redaktoriai tuojau pasistengė sužinoti pas likvidatorių tikslių žinių ir jas paskelbė. Pagal „N.“ paduotas žinias, šiemet į lietuvių bendrabutį buvo priimta 42 moksleiviai be mokesčio, 46 po 5 auks. mėnesiui, 212 po 7 — 12 auks. ir tik 70 po 15 — 20 auks. Toliau laikraštis klausia, ar „Aidas“ nežino, kad lietuvių bendrabučiuose visos vietos esančios užimtos ir jei dalis (16) moksleivių sugrįžo į kaimą, tai tik todėl, kad beudrabučiuose nebuvo vietų.

Tikrai esame dėkingi už paduotas statistines žinias, kurių tikrumo negarantuojame, nes negalime patikrinti, kadangi ir Draugijos turtą valdo ir bendrabučius tvarko likvidatorius. Kas kita „Naród“ laikraščio redaktoriams. Jiems tokios žinios gauti lengva. Ką gi! Nepavydime! Ta proga vis dėlto norėtume paklausti „N“. redakciją, ar p. Likvidatorius yra jai pasisakęs, kad jis iš pradžios nenorėjęs priimti į bendrabučius vaikų kaimiečių, norinčių juos mokinti pradžios mokyklose, kad ryšium su tuo tėvų tarpe buvo kilęs nemažas susirūpinimas ir kad ne vienas jų išvyko be nieko. Pagaliau, ar ji teiravosi pas p. Likvidatorių, keliolikai gi vaikų buvo padidintas mokestis, nes paduotoje statistikoje tokių žinių trūksta. O mokestis, mūsų žiniomis yra padidintas ne vienam mokiniui — tai ir buvo konstatuota mūsų laikraščio 41 Nr. Tad ar yra didelio pagrindo svaidyti žodis „melas“, kuris kultūringų žmonių lūpose ne kažkaip skamba. Baigdami ši atsakymą, norėtume pasakyti štai ką: būsime laimingi kai galėsime rašyti ne apie p. Likvidatorių, bet apie Draugijos valdybą. Tada mes galėsime pranešti tikslių žinių iš Draugijos gyvenimo ir „Naród“ laikraščio redaktorių melagiais nevadinsime.

Nemunas ir Neris teka pro Klaipėdą

(*Laiškas iš Klaipėdos**)

Jūs, sesės ir broliai vilniečiai, gyvenantieji Neries ir Nemuno aukštupiuose, gal ir nepagalvojate, kad tas vanduo, kuris dieną ir naktį plaukia Nerimi ir Nemunu pro jūsų palanges, per jūsų sodybas, po dienos kitos teka pro Kauną, Tilžę ir Kuršių mariomis pro pat Klaipėdą į Baltijos jūrą. Taip, Neries srovė nesibaigia ties Kaunu, kur ji susilieja su Nemuno srove. Neries srovė, simbolingai susijungusi su Nemuno galinga srove, lyg ir pabrėždama tų dviejų upių baseinų vienalytiškumą, drauge tykiai pliuškena pro visą eilę buvusių pilių, pro Gedimino kalną Veliuonoje, pro Rambyną ties Ragaine ir Tilže, kol už Tilžės, to senojo Mažosios Lietuvos miesto, ties Rusne, dvišakia vaga pasiekia Kuršių marias. Kadangi Kuršių marios su Baltijos jūra susilieja tik ties Klaipėda, ties uosto vartais, tad Nemuno galingoji srovė nepameta savo jėgos ties Rusne, bet jaučiama stipriai iki pat jūros ir dar kokia jūrmylę jūroje, bent iš vandens skirtingos spalvos. Nemuno srovė visada stipriai jaučiama ties Klaipėda pagal uosto krantinę. Ypač pavasarį, kada ižas eina, gražu žiūrėti, kaip Lietuvos upių tėvas su motina Nerimi varo savo vandenį pro Klaipėdą į jūrą.

Kaip Vilnių puošia sraunios Vilnelės ir Neries aukšti krantai, šveicariški šlaitai, svajingi Panerių kalnai, taip Klaipėdos visas grožis tame, kad čia pat žaliais krantais Kuršių marios, pasakingoji Neringa ir amžinai ūžianti Baltijos jūra. Laisvai valandai atėjus, žmonės gražią dieną iš Klaipėdos gatvių išeina ne dėl jų nedailumo, bet dėl stipriai viliojančio užmiesčio — pamario, pajūrio ir šilo. Neringos ir viso Lietuvos pajūrio nepaprastas grožis yra aprašytas ir apdainuotas įvairiomis kalbomis. Bet to grožio pasakingą žavumą gali žmogus suprasti ir išgyventi tik pats čia pabuvęs, pats savo akimis regėjęs, savo kojomis ir rankomis lietęs, savo ausimis girdėjęs. Neringa ir visas Lietuvos pajūris yra žavus visada: vasarą ir žiemą, pavasarį ir rudenį. Vasarą pajūris žavus saulėtom dienom ir maloniom maudynėm, pavasarį—atgyjančia žalia gamta, rudenį — stipresniais, labiau siuntančia jūra, žiemą — baltojo kranto ir neužšąlančiais jūros kontrastais.

Mes, Klaipėdoje gyvenantieji vilniečiai, pamary meškeriodami ar berūpestingai vaikštinėdami, dažnai žiūrime į pro Klaipėdą plaukiančią Nemuno srovę ir mintimis nuklystame į Neries ir Nemuno aukštupius, pas jus, ir galvojame apie jūsų gyvenimą, tartum išskaitydami jį iš pro Klaipėdą plaukiančio, prieš kelias dienas pro jus plaukusio, vandens... Ir jis toks iškalbingas. Tas vanduo, ta amžina ir kasdieninė Neries ir Nemuno srovė, prasidedanti nuo Vileikos ir Minsko aukštumų balų ir besibaigianti Baltijos jūroj ties Klaipėda, tartum kalba ir pasakoja... Ji mus dvasiniai suartina, ji mus sujungia geografiškai ir etnografiškai, visus tuos lietuviškuosius žemės plotus jungdama į vieną didelį Nemuno-Neries baseiną. Ji gundo kartoti, kad visos mūsų upės glaudžiasi prie Nemuno ir su juo kartu plaukia Jūron Motinėlėn, kaip visi keliai veda į Rymą...

Žvelgdami į Nemuno srovę giliau, mes matome ją ašarojančią, kenčiančią dėl tragiško lietuvių tautos likimo. Senelis Nemunas, tekėdamas nuo Smalninkų iki Rusnės rauda, kad jo žemupys (Klaipėdos krašte) turi tarnauti sienai, skiriančiai *Mažąją* Lietuvą į dvi dalis. Jis verkia lietuvių protėvių didvyrių, žuvusių kovose su priešais dėl jo ir lietuvių žemių laisvės. Jis liūdi dėl jo žemupio kairioje pusėje nutaustančio lietuviško krašto. Oi daug daug ką galima išskaityti iš ašarotų Nemuno akių...

Kiekviena tauta ar valstybė turi savo labiausiai garbinamą upę. Štai rusų tautai Volga yra didelis įkvėpimas, mitas, vokiečiams Elbė yra šventa, nes nuo jos prieš tūkstantį metų vokiečių imperatorius Otonas pradėjo ekspansiją, prieš slavus ir lietuvius į rytus ir šiaurę. Anglams Temzė yra ekonominis išgyvenimas, latviams Dauguva yra dievybė, o lenkams Visla yra viskas, nors jie jos žiočių dabar nevaldo. Lietuviams Nemunas ir Neris yra šventa apdainuotoji porelė simbolizuojanti mūsų tautos amžiną gyvybingumą ir teisę gyventi ir savo kūrybines galias vystyti savo protėvių žemėje.

Nemuno srovė ties Klaipėda byloja, kad lietuvių tautai yra Dievo iš amžių skirta gyventi Nemuno ir Neries baseine tarp Dauguvos ir Pragaro (Prėgelio). Ne dabartinė lietuvių karta yra kalta, kad etnografiniuose mūsų tautos pakraščiuose dabar lietuviai praretėję. Dabartinės kartos pareiga tą retėjimą stabdyti ir sustabdyti, o būsiančių kartų pareiga bus atstatyti seniau buvusią padėtį. Tai galima atsiekti kultūros priemonėmis, vieningu, nuosekliu šviesuomenės veikimu.

Dabar Klaipėdoje ir visame pajūryje saulėta„bobų vasara“. Dienos metu dar taip šilta, kad sveikesnieji žmonės, kaip vidurvasary, maudosi jūroje. Kiti turi didelį malonumą poilsio valandas praleisti grybaudami Klaipėdos — Girulių miške ir Neringos pažeme išsikerojusiu pušaičių tankumynuose.

Kaip neseniai grįžęs iš atostogų Vilniaus krašte, mielai dalinuosi įspūdžiais su Klaipėdoje gyvenančiais vilniečiais ir klaipėdiečiais. Malonu bent vaizduotėje atkurti įspūdžius tų dienų, kurios praleistos tarp jūsų Vilniuje, Trakuose, prie Naručio, prie Žaliųjų ežerų, Kalvarijoj ir kitur. Taip ir stovi akyse Senas Vilnius su didingais naujųjų amžių rūmais, su daugybe bažnyčių, su daugybe Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos centro didžia praeitimi dvelkiančią pavadinimų, paminklinių kampelių... Kaip čia pat matai žmogus lyg kokią didelių švenčių išvakarėse besipuošiantį, savo namus bešvarinantį ir bedailinantį Gedimino miestą...

Taip Neris ir Nemunas, tekėdamas pro Klaipėdą, kasdien mums atneša džiugių ir liūdnų naujienų iš Vilniaus krašto iš jūsų gyvenimo. Mes mielai klausomės pro Klaipėdą šnarančios Neries ir Nemuno srovės. Ši srovė yra amžina, galinga ir nesustabdoma mūsų tautos kūrybinė srovė.

E. K. Panerietis

*) Šio laiško autorius neseniai viešėjo Vilniaus krašte, kur yra jo tėviškė. Red.

Lietuvio pažintis su generolu Syrovy

Kauno dienraštyje „XX Amžius“ šiomis dienomis buvo įdėta įdomių vieno lietuvio atsiminimų iš jo pažinties su dabartiniu Čekoslovakijos premjeru generolu Syrovy. Iš tų įspūdžių dedame „Aide“.

— Kijevo apygardoje, pasakoja atsargos majoras K., 1916 metais rusai iš pabėgusių iš Austro-Vengrijos armijos čekų organizavo atskiras dalis. Pradžioje buvo suorganizuota atskira brigada, kuri netrukus išaugo į korpusą, priskaitantį ligi 70.000 vyrų. Aukštoji korpuso vadovybė buvo sudaryta tik iš rusų karininkų. Čekai tebuvo kuopų vadai ir vienas kitas batalijono vadas. Šitas korpusas ligi pačios revoliucijos narsiai kovėsi pietryčių fronte — Galicijoje. Šitame korpuse tarp kitų tarnavo ir nepaprastai kuklus, bet tiek pat ir narsus bei sumanus poručikas, buvęs Austro — Vengrijos armijos oberleitenantas Syrovy.

Pradėjus siautėti revoliucijai, čekų korpusas nepasidavė bendrai panikai, neužsikrėtė bolševizmu, bet tvarkingai atsitraukė atgal ir ešalonais tvarkingai žygiavo link Vladivostoko, iš kur jie buvo numatę pasiekti santarvininkus ir vėl eiti kautis jų eilėse su centrinių valstybių kariuomenėmis. Korpuso vadovybė tuo reikalu vedė nuolatines derybas su Prancūzijos karo atache Rusijoje generolu Janinu. Kai korpusas atvyko į Ukrainą, tarp Charkovo ir Penzos bolševikai pareikalavo atiduoti ginklus. Aukštoji korpuso vadovybė — rusų generolai su reikalavimais sutiko, tačiau prieš juos sukilo karininkai čekai ir korpuso vadovybę paėmė į savo rankas. Vyriausiuoju vadu buvo paskirtas jaunutis čekų karininkas leitenantas Gaida, kuris vėliau kurį laiką stovėjo atgimusios Čekoslovakijos armijos priešakyje. Čekai, tiesa, iš dalies buvo nuginkluoti, tačiau nemenką dalį ginklų nuo bolševikų jiems vis dėlto pasisekė nuslėpti.

Pradedant Samara, čekų korpusas pradėjo eiti kryžiaus kelius: čia jam teko nuolat gintis nuo bolševikų gaujų, paremti jiems besipriešinančius baltaarmiečius. Korpusas besikaudamas ir vis besitraukdamas tolyn į Rytus, 1918 metų gegužės mėnesį jau buvo išdrikęs nuo Penzos ligi Vladivostoko. Baikalo srityje korpusas buvo pertrauktas blšoeviku armijos ir padalintas į dvi dalis. Priešakinei daliai, kuri jau buvo Vladivostoke, vadovavo Gaida, o užpakalinei, kurios dalys dar tebebuvo Čeliabinsko, Kurgano, Petropavlovsko ir Omsko rajonuose, vadovavo poručikas Syrovy. Šiose vietose čekams teko nepaprastai atkakliai kautis su raudonarmiečiais ir juos stipriai sumušti.

Tais metais gegužės 28 d. kartu su kitais delegatais teko pirmą kartą susitikti su Syrovy. Iš pasitarimo grįžtant, gavau žinią, kad manęs ir kitų jau ieško čekos agentai. Galvoti nebuvo laiko. Vienintelę progą išeiti suradau — bėgti ir ieškoti prieglaudos pas čekus, kurių Kurgane tebuvo 400, bet vis dėlto tai buvo ginkluota jėga. Nors ir su nepasitikėjimu, tačiau poručikas Syrovy mane priėmė ir pakvietė pas save nakvoti. Tais laikais nepasitikėti svetimu ir beveik visai nepažįstamu žmogumi buvo labai daug pagrindo, nes visur landžiojo čekos agentai.

— Sakykite, ar gali mus šiąnakt pulti raudonarmiečiai ir nuginkluoti?

Visas vietos aplinkybes puikiai pažinojau ir buvau įsitikinęs, kad bent tą naktį raudonarmiečiai čekų ir mūsų partizanų, kurių iš viso buvo apie 800, nepuls.

— Jie mūsų nepuls ne tik naktį, bet ir rytoj, — atsakiau.

— Na, tai tada aš juos šiąnakt pulsiu, — pasakė ryžtingai Syrovy ir įsakė vėl sušaukti savo dalių vadus.

Kai dalių vadams Syrovy išdėstė savo planą, tie vis dėlto pasakė, kad pulti raudonarmiečių neįmanoma jau vien dėl to, kad čekų kariai net ne visi turi šautuvus.

— Šautuvų turi pakankamai raudonarmiečiai, — sausai atsakė Syrovy. — Tik reikia pas juos nueiti ir pasiimti. O dabar tamstoms įsakau savo dalinius paruošti kautynėms ir išstatyti sustiprintas sargybas.

Atsakę šabloniškai „klausau“, Syrovy kolegos išėjo atlikti savo pareigą, nes jie žinojo, kad tokio vado, kaip Syrovy, įsakymai nebeatmainomi.

Gegužės 30 naktį 11 val. 30 minučių buvo pradėtas puolimas, kuriam vadovavo pats Syrovy, o 6 ryto valandą raudonarmiečiai buvo suimti ir nuginkluoti.

Po to mudviem veikti bendrai prieš raudonarmiečius dar teko apie keturias savaites. Vėliau Syrovy su savo korpusu, kuriam dabar jau jis vadovavo, nutraukė link Vladivostoko, o iš ten per Prancūziją pasiekė savo tėvynę, o aš buvau pašauktas į besiorganizuojančią Sibiro armiją. Paskutinį kartą Syrovy dar teko matyti Ekaterinburge, kur jis priėmė savo korpuso paradą. Tada jis jau buvo pulkininkas. Atsisveikinome draugiškai.

— Kokį įspūdį darė, Syrovy kaip žmogus?

— Jis yra labai šalto temperamento, santūrus, draugiškas, bet nepermaldaujamai griežtas. Nieko nevykdydavo tiksliai neapsisprendęs, tačiau jei jau kartą tą nutarė, tai nieks sulaikyti neįstengdavo. Tai buvo tikras vadas, paskui kurį eidami valdiniai klausia ne kiek yra priešo, bet kur jis yra ir kaip galima greičiau pasiekti. Nepaisant to viso jo griežtumo, buvo nepaprastai kuklus žmogus, didelis demokratas.

• KORESPONDENCIJOS •

Dieveniškis, Ašmenos apskr. *Mokyklos.* Dieveniškio valsčiuje lietuviai gyventojai sudaro daugumą. Jie gyvena šiuose kaimuose: Kaziuliuose, Didžiuliuose, Milkūnuose, Stalgonyse, Rymašiuose, Grybiškėje, Maciuciuose, Žižmuose, Šaltininkuose, Paškonyse, Padvarėje, Šūdainiuose, Pagaujėnuose, Prabaštiškėje, Kalviuose, Jurgelionyse, Dieveniškių miestelyje ir dar yra nemaža jau nutautėjusiose vietose.

Dieveniškio valsčiuje veikė pradžios mokyklos Dieveniškio miestelyje (7 skyrių), Kaziuliuose, Stalgonyse, Jurgelionyse, Maciuciuose, Milkūnuose, Paškonyse ir Pagaujėnuose. Šios visos mokyklos yra nelietuviškos

Dieveniškio mokyklą lanko Dieveniškio, Žižmų ir Šaltininkų vaikai. Šioje mokykloje mokytojauna šie mokytojai: Vl. Soroka (vedėjas), E. Lemešauskienė, A. Balachavičius, E. Majevskaitė, R. Šukienė ir M. Jasevičiūtė. Lietuvių kalbos šioje mokykloje nemokinama. Pernai buvo nusiųstas inspektoriui prašymas, kad būtų įvesta ir lietuvių kalba, bet inspektorius išsprendė neigiamai.

Maciuciuose mokina Juozas Rakšimavičius. Jis lietuvių kalbos moka, bet kalba tarmiškai. Jo mokykloje lietuvių kalba yra dėstoma kaip atskiras dalykas.

Milkūnuose mokina Šnitovskis. Jis lietuviškai nė nesupranta ir lietuvių kalbos nemokina.

Jurgelionysė mokina Četirka. Jis lietuvių kalbos nemoka ir jos nemokina.

Kaziuoliuse mokina Juozas Hermanas. Jis lietuvių kalbos nesupranta. Jo mokykloje lietuvių kalbos nėra.

Paškonyse mokina Boleslovas Ramanauskas ir Teklė Žilytė. Pastaroji yra pabaigusi Vytauto Didžiojo gimnaziją ir galėdama lietuviškai mokyti, dėsto lietuvių kalbą kaip atskirą dalyką.

Pagaujėnuose mokina Buhaiskis. Jis lietuviškai nemoka ir nemokina.

Stalgonyse mokina Č. Barysevičiūtė. Ji taip pat lietuviškai nemoka ir nemokina.

Šiais mokslo metais Dieveniškio apylinkės mokyklose tikybą dėsto Dieveniškio vikaras kun. Antanas Zamanas. Jis lanko šias mokyklas: Dieveniškio, Kaziulių, Milkūnų, Stalgonių, Jurgelionių ir Maciucių. Visur tikybą dėsto lenkų kalba.

Anksčiau Dieveniškyje vargoninkavo Edv. Jurša, dabar—Jonas Paukelevičius. Tapdamas vargoninku, jis buvo pasižadėjęs išmokti ir lietuviškai, nes žinojo, kad į tokią parapiją, kur lietuviai sudaro daugumą, jo nepriims. Bet jis iki šiol lietuviškai dar neišmokęs. Dėl jo nestropaus vargoninkavimo lietuviai parapijiečiai yra nepatenkinti ir norėtų, kad klebonas surastų kitą.

Vietinis.

Kukavas, Suvalkų apskr. *Ūkio mokyklos sukaktuvės.* Kukave yra Žemės Ūkio Mokykla mergaitėms. Nuo 1934 metų šioje mokykloje mokosi ir lietuvaičių būrelis.

Rugsėjo 18 d. mokykla minėjo savo veikimo 10 metų sukaktuves. Iškilmėse dalyvavo ir lietuvaitės mokinės. Jos buvo pasipuošusios lietuviškais tautiniais drabužiais. Iškilmių metu jos gražiai padainavo lietuviškų dainų ir pašoko savo tautiškų šokių. Publikai lietuvaičių pasirodymas labai patiko.

Absolventas.

Žagariai, Suvalkų apskr. *Sporto rungtynės.* Čia jaunimas jau yra įpratęs žaisti tinkliniu. Rugsėjo 18 d. žagariečiai žaidė su bubeliečiais. Rungtynės pasibaigė 3:0 žagariečių naudai. Po to buvo šokimas į aukštį ir į tolį. Labiau pasižymėjo Bubulis ir Klevų vaikinai. Kai kurie į viršų iššoko 150 cm., į tolį — 450 cent.

Pažymėtina, kad tokios pat sporto rungtynės būna ir mergaičių tarpe. Ir jos žaidžia tinkliniu ir šokinėja į aukštį ir tolį. Rengia taip pat įvairius kitokius žaidimus.

Gužutis.

KRONIKA

„Aidas" leidžiamas tris kartus savaitėje

Pradedant šiuo numeriu „Aidas" bus leidžiamas tris kartus savaitėje: antradieniais su „Ūkininko" priedu, ketvirtadieniais be priedo ir šeštadieniais su „Varpelio" priedu.

Lankėsi pas Žemės Ūkio Rūmų direktorių

Praėjusių metų rudenį Ožionių kaimo, Daugėliškio valsč. ūkininkai, Daugėliškio pieninės valdybos tarpininkaujami, prašė Vilniaus Žemės Ūkio Rūmų, kad leistų Ožionyse įsteigti Daugėliškio pieninės filiją (pieno nugriebimo punktą). Negaudami iki šiol jokio atsakymo, šiomis dienomis Ožionių kaimo ūkininkų atstovai buvo atvykę į Vilnių, pas Žemės Ūkio Rūmų direktorių ir įteikė antrą tuo reikalu prašymą, kuris pasirašytas 136 ūkininkų. Rūmų direkorius prižadėjo pats atvažiuoti į Daugėliškį ir šį reikalą ištirti vietoje.

Nauji leidiniai

Spalio mėn. pirmą dieną Vilniuje išėjo iš spaudos vienkartinis jaunimui skiriamas paveiksluotas žurnalas „Jaunimo Ateitis". Jo redaktorius Antanas Pangonis.

Taip pat išėjo iš spaudos ir mėnesinis kultūros žurnalas „Lietuviškas Baras" (Nr. 9).

Prof. K. Pakštas Vilniuje

„Kurjer Wileński" praneša, kad šiuo metu vieši Vilniuje Kauno universiteto profesorius Kazimieras Pakštas, kuris yra ir Lietuvos Geografų Draugijos pirmininkas.

Sukonfiskuotas „Vilniaus Žodis"

Rugsėjo 30 dieną buvo sukonfiskuotas „Vilniaus Žodis" 46 nr. už straipsnius: „Taika gelbėjama silpnesniųjų tautų sąskaiton", „Tik ištisai spręstinas klausimas" ir už straipsnio „Kultūrinis kaimo veikimas" dalį.

Vilniaus gudai paminėjo krikščionybės sukaktuves

— Po vasaros atostogų Vilniuje, lietuvių parapijos šv. Mikalojaus bažnyčioje vėl pradėta laikyti gudiškos pamaldos, kurios būna šventadieniais 10 val. Pamaldų metu būna gudiški giedojimai ir sakomas gudų kalba pamokslas.

—Vilniaus gudai spalio 2 d. iškilmingai paminėjo krikščionybės 950 metų sukaktuves. Ta proga šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo atitinkamos pamaldos. Jos buvo tuo ypatingos, kad jos buvo laikomos rytų apeigomis. Pamaldas laikė rytų apeigų gudas unitas kunigas Maskalikas. Buvo giedama cerkvine slavų ir gudų kalbomis. Pamokslą gudų kalba pasakė kun. A. Stankevičius.

— Neseniai Vilniaus Gudų Tautinio Susivienijimo vadovybė turėjo posėdį, kuriame aptarta dabartinė tarptautinė būklė ir gudų visuomenės tautiniai ir kultūriniai reikalai.

— Vilniuje esąs gudų muziejus gavo iš provincijos vertingų rinkinių. Juos paaukojo gudų šviesuomenė.

— Jauna veikli gudų visuomenės darbuotoja Marysia Milučanka šiemet pabaigė Vilniaus universitetą ir už parašytą mokslišką darbą gavo filosofijos magisterio laipsnį.

— Triskart mėnesyje leidžiamas gudų katalikų laikraštis „Chryścijanskaja Dumka" (Nr. 27) Vilniaus miesto storastos sprendimu sukonfiskuotas už vedamąjį straipsnį ir už kronikos žinias.

Studentų valgykla

Nuo šio mėn. 3 dienos yra atidaryta Lietuvių Studentų Sąjungos valgykla, Vilniaus g. 29-1

Pietūs duodami nuo 13 iki 17 v.

Buvo sulaikytas produktų transportas

Praėjusią savaitę kelias dienas tarp Lenkijos ir Čekoslovakijos buvo nutrauktas geležinkelių susisiekimas. Dėlto ir siunčiami iš Lietuvos valgomųjų produktų transportai negalėjo patekti į Čekoslovakiją. Sviesto ir kumpių transportai teko iš Lentvaravo stoties atsiimti ir paskui visa tai buvo parduota Dancige.

Protokolai

Vilniaus lenkų laikraščiai rašo, kad per praėjusį mėnesį Vilniaus policija yra surašiusi gyventojams 870 protokolų. Daugiausiaa protokolų surašyta girtuokliams, viešojo ramumo ardytojams, už netinkamą važinėjimą, už laiptų nenušvietimą ir kt.

Policija nemaža turėjo darbo ir iškeldinėdama (išeksmituodama) iš gyvenamųjų butų šeimas, kurios nemokėjo butų nuomos. Per visą rugsėjo mėnesį tokių šeimų Vilniuje iškelta 50.

Naujokų registracija

Nuo spalio mėn. 1 dienos Vilniaus miesto magistratas pradėjo registruoti naujokus (būsimus kareivius), kurie yra gimę 1918 metais. Registracija truks iki šių metų gruodžio mėn. 1 dienos.

Kuratoriaus pavaduotojui nesiseka mitingai.

„Głos Narodowy" šio mėn. 3 dieną pranešė:

„Vakar „Marso" kine turėjo būti akademinio folksfrontiško jaunimo, vadinamųjų „Kosinierių" mitingas.

Mitingas tačiau nepavyko. Visų pirma į mitingą atėjo vos keli asmens, ir be to, policija visiškai pagrįstai mitingą uždarė".

Kaip žinia, „Kosinierių" vadu Vilniuje yra kelių lietuviškų draugijų kuratoriaus Vilianovskio pavaduotojas V. Matuševskis.

Redakcijos atsakymai

Ąžuolynui. Korespondencija nebus įdėta, nes apie tas misijas jau buvo rašyta. Prašome parašyti apie ką kita.

Pranutei. Kai kas bus įdėta. Tikimės, kad mums nuolatos panašiai bendradarbiausite. Tad laukiame daugiau.

Narui. Kai ką turėjome išleisti, nes nebuvo pažymėta, kuo tie asmens yra nusikaltę. Patartina būtų visus nesusipratimus išaiškinti ramiu būdu. To reikalauja jūsų, kaip lietuvių, vienybė.

Papšiui. Tokio įstatymo nėra, kuris prievartos būdu galėtų versti žmones, kad dalyvautų seimo ir senato rinkimuose. Matyti, tas žmogus apie tuos rinkimus mažai ką teišmano.

Lapeliui. Eilėraščius atiduosime kam nurodėte. „Aide", kaip matote, eilėraščių skyriaus nėra, tad ir nededame.

J. K. Nekrologinių užuojautų nededame visai.

J. Juodžiui. Patikrinę pastebėjome, kad savo pažado dar neištesėjote — žadėtos rudenį grąžinti už laikraštį skolos dar neatsiuntėte. Laukiame.

Anglai apie Baltijos valstybes

„Aide" jau buvo rašyta, kad ryšium su paskutiniais įvykiais Vidurinėje Europoje, Lietuvos vyriausybė, apsvarsčiusi tą padėtį, ėmėsi visų priemonių valstybės saugumui patikrinti. Panašiai pasielgė ir Latvija su Estija.

Kadangi paskutiniame Čekoslovakijos-Vokietijos konfiikte nebuvo taikomas lygybės dėsnis, tai kai kurie užsienio laikraščiai, o ypač anglų spauda, daug rašo apie didžiųjų ir mažųjų valstybių santykius.

Viename anglų dienraštyje „Daily Telegraph" buvo įdėtas straipsnis apie Baltijos valstybes ir jų neutralumo klausimą. Straipsnio autorius teigia, kad Baltijos valstybės atsargumo dėliai nesemia įkvėpimo nei iš Rusijos, nei iš Vokietijos, bet veda visiškai nepriklausomą politiką.

— Išrinktas Vilniaus evangelikų-reformatų superintendentu (vyskupu) Vytauto Didžiojo Universiteto profesorius Kurnatovskis šiomis dienomis išsižadėjo Lietuvos pilietybės ir persikėlė gyventi Vilniun. Prieš išvažiuodamas apsilankė atsisveikinti pas Valstybės Prezidentą ir kai kuriuos Lietuvos ministerius.

— Lietuva veda su Turkija prekybos derybas. Šiomis dienomis tarp Lietuvos ir Turkijos įvestas susisiekimas telefonu. Už minutės laiko pasikalbėjimą dienos metu imama apie 12 litų 50 centų.

— Kauno laikraščiai rašo, kad Kaune lenkai savo reikalams pasistatysią didelius rūmus, kur būsiąs jų teatras.

Karas Ispanijoje

Karo veiksmai eina tose pat vietoje jau trečias mėnuo. Šiuo metu didesnių mūšių neištiko.

Ispanijos naminio karo reikalai buvo paliesti per keturių konferenciją Miunchene. Musolinis turėjęs pasižadėti atšaukti italus savanorius iš Ispanijos. Atrodė, kad po to turėtų pasibaigti ir pats karas. Dabar iš Rymo pranešama, jog Musolinis reikalavęs, kad būtų atšaukti savanoriai ir iš vyriausybininkų eilių ir kad tik po to galima būsią kalbėti apie karo pabaigą. Tie patys šaltiniai praneša, kad respublikoniškoji vyriausybė turinti atsistatydinti ir jos vieton atsistoti daug nuosaikesnė, sukuria galima būtų pradėti taikos derybas. Kaip matyti, Musolinis vis dar nenusileidžia ir karą nori užbaigti gen. Franko pergale.

Girdėti, kad netrukus bus sušaukta dar kartą keturių konferencija, kuri užsiimsianti naminio karo užbaigimo klausimu.

Atsiųsta paminėti

Dienovidis. Literatūros, Meno ir Kultūros žurnalas. Eina kas mėnuo. 1938 m. rugpiūčio—Nr. 9.

Šiame numeryje yra įdėta eilė straipsnių iš kultūros ir literatūros gyvenimo. Dienovidžio žurnale bendradarbiauja visų krypčių lietuviai rašytojai. Žurnalą redaguoja žinomas rašytojas V. Mykolaitis Putinas. Adresas: Lietuva. Kaunas. Kęstučio 36 nr.

Vyčio Ženklas. 1918—1938 m. Yra tai vienkartinis gausiai iliustruotas Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos leidinys, kuriame yra įdėta eilė straipsnių, susijusių su lietuvių tautos kovų istorija.

Lietuva 1918—1938 metais. Leidinys 20 metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti. Redagavo Vincas Kemežys. 367 pusl. Išleido „Spaudos Fondas" Kaune 1938 m.

Čekoslovakija atidavė Lenkijai dvi apskritis

Šio mėn. 1 dieną Čekoslovakijos vyriausybė pranešė, kad ji priimanti Lenkijos vyriausybės notą, kurioje buvo reikalaujama šio mėn. 2 dieną atiduoti Cešino ir Frištato apskritis, o kitose Užolzės Silezijos vietose vėliau paskelbti plebiscitą.

Priėmus minėtą notą, šio mėn. 2 dieną Lenkijos kariuomenė užėmė Cešino ir Frištato apskritis, kurios dabar priklausys Lenkijai.

Lenkų spaudos žiniomis, šiose abiejose apskrityse yra iš viso apie 260.000 gyventojų. Abi apskritys yra 800 kv. klm. didumo.

×

Priėmus Čekoslovakijos vyriausybei Lenkijos notą, šio mėn. 1 dieną per radiją pasakė trumpą kalbą Lenkijos užsienių reikalų ministeris Bekas, o šio mėn. 2 dieną kalbėjo maršalas Rydz-Smigly.

Be to, praėjusį sekmadienį daugelyje miestų buvo surengtos eisenos ir mitingai, kuriuose dalyvavo lenkai gyventojai.

Kaip bus su Vengrija

Miuncheno konferencijoje Čekoslovakijos klausimas buvo svarstomas vispusiškai. Kai kurie laikraščiai teigia, kad Hitleris su Musoliniu esą nusistatę tik tada garantuoti naujos Čekoslovakijos sienas, kai bus patenkinti Lenkijos ir Vengrijos reikalavimai.

Kaip žinia, Lenkijos reikalavimus Čekoslovakijos vyriausybė patenkino, atiduodama dvi apskritis. Kaip bus su Vengrija — tuo tarpu nežinia. Rugsėjo 30 dieną Vengrijos vyriausybė, padėkojusi atskira telegrama Musoliniui už Vengrų reikalų rėmimą, prašė ir toliau jų nepamiršti.

Šio mėn. 1 dieną visa vengrų spauda, rašydama apie Vengrijos reikalavimus, sutartinai pažymėjo, kad Vengrijos vyriausybė artimiausiu metu pasiūlys Čekoslovakijos vyriausybei tartis dėl Miuncheno konferencijos nutarimų, kurie liečia Vengrijos pretensijas prie Čekoslovakijos.

Be to, tą pačią dieną per radiją pasakė kalbą Vengrijos premjeras Imredy, kuris pareiškė, kad jo vadovaujama vyriausybė padės visas pastangas atgauti iš Čekoslovakijos tas žemes, kuriose gyvena vengrai.

Čekoslovakijoje paskelbtas gedulas

Generolo Syrovy kalba

Spaudoje pasirodė žinių, kad po žinomųjų įvykių, Čekoslovakijoje yra paskelbtas visuotinis abiejų tautų: čekų ir slovakų, gedulas. Ta proga premjeras generolas Syrovy šio mėn. 1 dieną per radiją pasakė tokią kalbą:

„Kartu su čekoslovakų tauta pergyvenau labai sunkias valandas. Vyriausybė turėjo dvi išeitis: 1) tautos mirtis ir milijonų žmonių žuvimas ir 2) sumažinti teritoriją. Vyriausybė stropiai išstudijavo padėtį. Tapome tvirtove, iš visų pusių galingų priešų apsupta. Pasipriešinimas būtų nepavykęs. Priešų jėgos buvo daug stipresnės. Todėl vietoj milijonų mirties išsirinkome teritorijos sumažinimą. Įsakiau armijai, kad pagal planą pasitrauktų iš tų vietu, kurias atiduodame kaimynams. Mūsų armija, kuri yra tautos garbė, ir toliau turi saugoti naujas valstybės sienas. Naujose sąlygose mūsų valstybė stengsis žengti pirmyn."

Dabar eilė kolonijoms

Telegramų pranešimu, Londone plačiai kalbama apie kolonijas. Šį klausimą palietė sugrįžęs iš Miuncheno Čemberlenas.

Kolonijų klausimo iškėlimas dabartiniu metu yra laikomas anglų opinijos rengimu prie to, kad netrukus tarp Anglijos ir Vokietijos prasidėsiančios oficiališkos derybos dėl kolonijų grąžinimo Vokietijai.

Derybos šiuo klasimu būsiančios vedamos ne tik betarpiškai tarp Anglijos ir Vokietijos, bet šis klausimas bus svarstomas ir keturių didžvalstybių atstovų tarpe.

Manoma, kad Vokietijai kolonijų dalis tikrai būsianti grąžinta.

Įvairumai

Kiek pasaulyje yra aukso

Prancūzų laikraštis „Paris Soir" duoda įdomios informacijos apie tai, kiek iki šiol pasaulyje yra pagaminta aukso. Per 5000 metų žmonija yra pagaminusi už 1.400 milijardų frankų aukso. Auksas jau seniai buvo žinomas. Auksą jau kasė ir senovės egiptėnai. Bet jų pagamintasis 950 milijardų frankų vertės auksas nuėjo niekais. Didelė aukso dalis buvo suvartota egiptėnų architektūroje ir pramonėje.

Ne tik egiptėnai suvartojo daug aukso, bet taip pat ir romėnai. Taip Rymo Kapitoliaus stogas buvo auksu dengtas. Ninevijos šventykloje buvo 3 aukso elniai. Jų vertė buvo 1.925.000 frankų. Taip pat senovės amerikiečiai savo šventyklas puošė auksu. Peru Saulės šventykla turėjo aukso už 6475 milijonus frankų.

Be abejo, visas tas senovės laikų auksas dabar žuvo, tarytum jis niekados nebūtų buvęs pagamintas. Taip pat auksas laikomas žuvusiu ir grožio daiktuose esąs, nes auksas, kuris neina į apyvartą, aplamai nėra didelės vertės. Gana daug aukso yra paslėpta žemėje, ypatingai Indijoje, kur tikriausias bankas yra laikomas tiktai žemė. Nuo 1493 metų viena šeštoji viso pasaulio aukso yra nuplaukusi į Indiją. Ir visa šita dalis ne kur kitur atsidūrė, kaip tik žemėje. Taip pat auksas žūna ir nusivartodamas. Pavyzdžiui, neseniai Jungtinių Valstybių buvo parsivežtas didelis aukso kiekis, kurio vertė siekė 315 milijardų frankų. Nors auksas buvo rūpestingai pervežamas, bet vis dėlto pasirodė, kad jo vertė sumažėjo ant trijų milijonų frankų, nes dalis aukso nusitrynė ir pavirto į dulkes.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.**

„RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.